

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فضیلت ازدواج و فرزندآوری

در قرآن و سنت

مدرسه علوم و معارف قرآنی مناهل

LEARN QURAN
manahel.ir

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

فهرست مطالب

۴	ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت
۴	ازدواج و فرزندآوری در آیات و روایات مقدمه
۴	ازدواج در قرآن
۵	فرزندآوری در قرآن
۸	ضرورت تشکیل خانواده و ازدواج در قرآن و روایات
۸	ازدواج، يك میثاق غلیظ است
۱۱	ازدواج، مایه عشق و آرامش روح و روان
۱۲	تفاوت محبت و مودت:
۱۲	شرط آرامش در زندگی:
۱۴	ازدواج، سنّت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)
۱۷	ازدواج، عامل موثر در حفظ دین
۲۱	ازدواج، عامل تضمین رزق و روزی انسان
۲۶	ازدواج، مایه حفظ عفت و پاکدامنی
۲۹	ازدواج، باعث حفظ آبرو - تشبیه همسر به لباس
۳۲	ازدواج، عامل حفظ نسل
۳۵	راهبردهای تشویقی قرآن برای فرزندآوری
۳۵	فرزندآوری در قرآن فرزند، عامل حفظ نسل، نعمت و منت الهی بر مردم
۳۶	فرزندآوری در قرآن

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

- ۳۹..... فرزند، آرزوی پیامبران و بشارتی الهی
- ۳۹..... دعای حضرت زکریا(علیه السلام) برای فرزنددار شدن
- ۴۱..... دعای حضرت ابراهیم(علیه السلام) برای فرزنددار شدن
- ۴۴..... فرزند، یار و مددکار انسان
- ۴۵..... معنی امداد و مدد
- ۴۶..... امداد معنوی توسط فرزندان
- ۴۸..... شرکت در دوره و دریافت گواهی نامه

دقت نمایید: در برخی سؤالات پایان درس ممکن است چند گزینه صحیح باشد

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج و فرزندآوری در آیات و روایات | مقدمه

ازدواج در قرآن

دیدگاه قرآن و روایات نسبت به ازدواج و فرزندآوری چیست؟ آیا در قرآن کریم مشوق‌هایی برای ازدواج و فرزندآوری وجود دارد؟

از دیدگاه قرآن، زندگی زناشویی و خلقت انسان بر مبنای «زوجین» (زن و شوی)، از نشانه‌های خداوند در آفرینش به شمار می‌رود. در سوره روم، شش مسأله در عالم خلقت به عنوان نشانه‌های وحدانیت خداوند در ربوبیت و الوهیت شمرده شده که یکی از آنها، خلقت «زوج» برای آدمی است:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا...» (روم/۲۱)؛ و از نشانه‌های او این [است] که همسرانی از نوع خودتان برای شما آفرید....

جفت آفرینی زن و مرد، از اهداف بلند آفرینش و زمینه رشد و کمال آنهاست، چه اینکه، هر یک از زن و مرد، به تنهایی ناقص بوده و به دیگری نیازمند است و همین نقص و احتیاج است که آنها را به سوی هم جذب می‌کند و با رسیدن به یکدیگر به آرامش و سکون دست می‌یابند.

این امر، اختصاص به انسان‌های عادی و معمولی ندارد، بلکه پیامبران نیز که وارستگان جامعه هستند برای رعایت اصولی تکوینی خویش و ارضای مشروع نیازهای جنسی، به ازدواج روآورده، جامعه کوچک «خانواده» را تشکیل می‌دادند.

قرآن کریم، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله را مخاطب قرار داده، می‌فرماید:

«وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً» (رعد/۳۸)؛ پیش از تو (نیز) پیامبرانی فرستادیم؛ و برای آنها همسران و فرزندان قرار دادیم.

ازدواج از نظر قرآن از چنان ضرورت و اهمیتی برخوردار است که هیچ چیز، حتی تهیدستی نمی‌تواند مانع انجام آن شود:

«وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِنَّ يَكُونُوا فُقَرَاءَ

يُغْنِيهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» (نور/۳۲)؛ مردان و زنان بی همسر و غلامان و کنیزان درستکاران را همسر دهید؛ اگر تنگدست باشند، خداوند به لطف خود آنان را بی نیاز می‌سازد، خداوند گشایش دهنده‌ای آگاه است.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

فرزندآوری در قرآن

همچنین در خصوص فرزندآوری در قرآن آیات متعددی وجود دارد که از مجموع آن‌ها چنین برداشت می‌شود که فرزندان، نعمت‌های الهی نزد والدین هستند و چون سایر نعمت‌های الهی، هم می‌توان با استفاده صحیح از آن‌ها در مسیر تکامل و هدایت خود و آن‌ها از ایشان بهره جست و هم می‌توان با عدم استفاده صحیح از آن‌ها خود و آن‌ها را به خاک مذلت نشانند.

در قرآن کریم اصل وجود فرزند به عنوان نعمت الهی یاد شده چنان‌که در آیه ۷۲ سوره نحل در این رابطه فرموده است:

«وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً

وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ»؛ خدا برای شما از خودتان همسرانی قرار داد و از همسرانتان برای شما پسران و نوادگانی نهاد و از چیزهای پاکیزه به شما روزی بخشید آیا [باز هم] به باطل ایمان می‌آورند و به نعمت خدا کفر می‌ورزند.

نکته: «حَفَدَةً» جمع «حافد» به معنای سرعت در عمل است و چون نزدیکان، سریع‌تر به کمک والدین می‌شتابند، به آنها حفده گفته می‌شود. (تفسیر المیزان)

به طور کلی آیات قرآن بر ضرورت فرزندآوری از زوایای مختلف اشاره دارد از جمله:

❖ فرزند، عامل حفظ نسل، نعمت و منت الهی بر مردم

❖ فرزند، آرزوی پیامبران و بشارتی الهی

❖ فرزند، یار و مددکار انسان

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

❖ فرزند، زینت و آراستگی دنیا

❖ فرزند، نعمتی الهی

❖ فرزند، وسیله‌ای برای رشد و تعالی خانواده

در روایات نیز از فرزندآوری به عنوان یک حُسن یاد می‌شود. بدین معنا که فرزندان میوه‌های زندگی و زمینه‌ساز سعادت والدین در آخرت هستند.

سوالات درس «ازدواج و فرزندآوری در آیات و روایات»

۱. از نشانه‌ها (آیات) خداوند ....

- خلقت انسان بر مبنای «زوجین»
- خلقت حیوانات اهلی و وحشی
- خلقت انسان در بهترین شکل

۲. «وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَ جَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَ ذُرِّيَّةً»؛ این فراز از آیه ۳۸ سوره

مبارکه رعد به چه مسئله‌ای اشاره دارد؟

- ازدواج، تشکیل خانواده و فرزندآوری توسط پیامبران
- جفت آفرینی زن و مرد
- خلقت بر اساس زوجیت از نشانه‌های خداوند است

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«ازدواج از نظر قرآن از چنان ضرورت و اهمیتی برخوردار است که هیچ چیز، حتی تهیدستی نمی‌تواند مانع انجام آن شود»

۳. کدامیک از آیات ذیل بر مفهوم بالا اشاره دارد؟

- «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا...» (روم/۲۱)
- «وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً» (رعد/۳۸)
- «وَأَنْكَحُوا الْأَيَّامِي مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ أَمَائِكُمْ أَنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يَغْنَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» (نور/۳۲)

۴. آیات قرآن بر ضرورت فرزندآوری از زوایای مختلف اشاره دارد از جمله:

- فرزند، یار و مددکار انسان
- فرزند، زینت و آراستگی دنیا
- فرزند، وسیله‌ای برای رشد و تعالی خانواده
- فرزند، عامل سختی‌ها و مشکلات زیاد در زندگی

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ضرورت تشکیل خانواده و ازدواج در قرآن و روایات

ازدواج، يك میثاق غلیظ است

قرآن از ازدواج یا رابطه میان زن و شوهر به «میثاق غلیظ» یاد کرده است. میثاق غلیظ، حاکی از پیوند روحی میان زن و شوهر است.

خانواده، هسته طبیعی و سنگ بنای اجتماع بشری است. قرآن و کتب آسمانی به این واحد پراهمیت، عنایت خاص داشته و شیوه‌های تحکیم آن را به طرق مختلف متذکر شده‌اند.

قرآن کریم در آیه ۲۱ سوره مبارکه نساء می‌فرماید:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا»؛ و

چگونه آن [مهر] را می‌ستانید با آنکه از یکدیگر کام گرفته‌اید، و آنان از شما پیمانی استوار گرفته‌اند؟

نکته: عقد ازدواج، يك ميثاق محكم است. «مِيثَاقًا غَلِيظًا»

قرآن کریم شکل‌گیری خانواده را بر اساس ميثاق غلیظ بین همسران استوار کرده و در راستای همگرایی و وفاداری آنها به تعهدات و لزوم پیوند زناشویی، برای هریک از ایشان حقوق و وظایف متقابل که ریشه در فطرت، باورها و روحیات‌شان دارد، مقرر داشته است. بنابراین از قرآن کریم استفاده می‌شود وفاداری و تعهد به ميثاق همسری فقط یک توصیه‌ی ساده‌ی اخلاقی نیست بلکه «پیمانی استوار» است.

وقتی ما به عظمت عقد ازدواج که در قرآن آن را «ميثاق» نامیده است، پی می‌بریم که توجه کنیم، واژه «ميثاق» در قرآن، بیانگر رابطه‌ی میان خدا و بندگانش در مورد اعتقاد به توحید و التزام به احکام الهی است و نیز بیانگر رابطه‌ی میان یک دولت و دولتی دیگر درباره‌ی کارهای عمومی و بزرگ است.

ميثاق در هیچ جا از قرآن به «غلیظ» وصف نشده است، مگر در عقد ازدواج. این، اهمیت عقد ازدواج را برای ما دو چندان می‌کند.

به این وسیله در می‌یابیم، قرآن برای عقد ازدواج، از همه‌ی مواردی که واژه‌ی ميثاق را به کار برده، اهمیت بیشتری قائل است.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «ازدواج، يك میثاق غلیظ است»

۱. کدامیک از آیات ذیل بیانگر این نکته است ازدواج یک پیمان استوار(میثاق غلیظ) است؟

- وَ جَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَ ذُرِّيَّةً ... (رعد/۳۸)
- وَ كَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ ... (نساء/۲۱)
- وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا .. (روم/۲۱)

۲. «تعهد به میثاق همسری فقط یک توصیه‌ی ساده‌ی اخلاقی نیست بلکه پیمانی استوار است.» این نکته از کدام فراز در آیات قرآن کریم بیان شده است؟

- «قَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ»
- «وَأَخَذْنَا مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا»
- «فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا»

۳. قرآن واژه «میثاق» را برای امور مختلفی استفاده کرده است. ولی در هیچ موردی آن میثاق‌ها را به «غلیظ» وصف و صف نکرده است. بجز ....

- رابطه میان خدا و بندگانش در مورد اعتقاد به توحید و التزام به احکام الهی
- عقد ازدواج
- رابطه میان یک دولت و دولتی دیگر درباره کارهای عمومی و بزرگ

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، مایه عشق و آرامش روح و روان

ازدواج یکی از مهمترین عوامل کسب آرامش در زندگی انسان است و این آرامش به سبب مودت و محبتی است که خداوند متعال پس از ازدواج بر دل زوجین حاکم می‌کند. این مهر و عاطفه موهبتی الهی است که در راستای استحکام خانواده و آرامش همسران در میانشان واقع می‌شود.

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» (روم/۲۱)؛ و از نشانه‌های او اینکه از [نوع] خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدان‌ها آرام گیرید، و میانتان دوستی و رحمت نهاد. آری، در این [نعمت] برای مردمی که می‌اندیشند قطعاً نشانه‌هایی است.

نکته‌ها:

- هدف از ازدواج، تنها ارضای غریزه‌ی جنسی نیست، بلکه رسیدن به يك آرامش جسمی و روانی است. «لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا»

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

- ازدواج مقدمه‌ی رحمت و عشق و محبت در زندگی است. «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً»

تفاوت محبت و مودت:

محبت ممکن است در قلب همسران باشد اما به زبان نیاید اما مودت، نوعی از محبت است که بر قلب و زبان و تمام جوارح انسان جاری می‌شود.

شرط آرامش در زندگی:

آرامش‌گری همسران برای یکدیگر زمانی حاصل می‌شود که آموزه‌های مربوط به یکدیگر و تعهدات اخلاقی نسبت به همدیگر را رعایت کنند.

در سایه التزام به مباحث اخلاقی است که همسران می‌توانند به عنوان ستون اصلی خیمه خانواده، آرامش‌گری را در محیط خانه ایجاد کنند؛ آرامش‌گری که ارزشمندترین نعمت و کارآمدترین ابزار در خانواده است.

وقتی همسران التزام جدی به مسائل اخلاقی همچون: اظهار محبت، همکاری و همدلی، زینت برای یکدیگر، احترام به بستگان یکدیگر، دلسوزی و فداکاری برای همدیگر، خوش‌زبانی و از همه مهم‌تر آراستگی به عفت و پاکدامنی و حجاب و رعایت حریم نامحرم، داشته باشند فضای خانه باطراوت و جذاب شده و روابط از استحکام خوبی برخوردار خواهد شد.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «ازدواج، مایه عشق و آرامش روح و روان»

۱. «هدف از ازدواج، تنها ارضای غریزه‌ی جنسی نیست، بلکه رسیدن به یک آرامش جسمی و روانی است.» این نکته از کدام فراز آیه ۲۱ سوره مبارکه روم استفاده می‌شود؟

- «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً»
- «لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا»
- «خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا»

۲. «ازدواج مقدمه‌ی رحمت و عشق و محبت در زندگی است.» این نکته از کدام فراز آیه ۲۱ سوره مبارکه روم استفاده می‌شود؟

- «لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا»
- «خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا»
- «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً»

۳. آرامش‌گری همسران برای یکدیگر زمانی حاصل می‌شود که آموزه‌های مربوط به یکدیگر و تعهدات اخلاقی نسبت به همدیگر را رعایت کنند. از جمله ....

- اظهار محبت
- زینت برای یکدیگر
- همکاری و همدلی
- احترام به بستگان یکدیگر

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)

پیامبر مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) در گفتارهای مختلفی ازدواج را سنت خود معرفی کرده است.

شرع مقدس اسلام به ازدواج عنایت و تأکید فوق العاده‌ای دارد. بطوری که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرمایند:

«النِّكَاحُ سُنَّتِي فَمَنْ رَغِبَ عَن سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي» ازدواج سنت من است، هرکس از سنت من روی برگرداند، از من نیست. (بحار الأنوار)

و از حضرت امیر المؤمنین (علیه السلام) رسیده است:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«تَزَوَّجُوا، فَإِنَّ التَّزْوِيجَ سُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله و سلم)، فَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ: مَنْ كَانَ يُحِبُّ أَنْ يَتَّبِعَ سُنَّتِي، فَإِنَّ مِنْ سُنَّتِي التَّزْوِيجَ» (وسایل الشیعه جلد ۱۴، ص ۰۴)؛ «ازدواج کنید، که همانا ازدواج کردن سنت رسول خدا (صلى الله عليه و آله و سلم) است که همواره می فرمودند: هر کسی که دوست دارد از سنت من تبعیت کند، همانا «ازدواج کردن» از سنت من است.»

اسلام به پسر و دختر امر می کند که هر چه زودتر ازدواج کنند و آن قدر به این مهم تأکید دارد که رسول گرامی (صلى الله عليه و آله و سلم) ازدواج نکردن را اعراض از سنت خویش، یعنی خروج از اسلام، می داند (النِّكَاحُ سُنَّتِي فَمَنْ رَغِبَ عَنِ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي) و خانه‌ای را که در آن «ازدواج» صورت پذیرد بهترین خانه می داند.

ازدواج یک سنت طبیعی و الهی است ولی پیامبر اکرم (ص) ازدواج را به سنت خودشان تعبیر می کنند چراکه در اسلام به خاطر اهمیت این مسأله، تأثیر عمیق تشکیل خانواده در تربیت انسان، رشد فضایل، ساخت و ساز انسان سالم از لحاظ عاطفی و روحی روی این مسأله تأکید ویژه‌ای شده است.

سنت در لغت به روش در پیش گرفته شده و عادت شده در زندگی اطلاق می گردد. ولی سنت در اصطلاح علم حدیث، گفتار، عملکرد یا تقریر (تأییداتی) است که به قصد تشریح برای امت از پیامبر اکرم (ص) صادر شده است.

واژه «سنت» در روایت (النِّكَاحُ سُنَّتِي فَمَنْ رَغِبَ عَنِ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي)، هم با معنای لغوی آن سازگار است و هم با معنای اصطلاحی؛ یعنی پیامبر (ص) می خواهد بگوید که راه

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

و روش من ازدواج کردن است و این در دین من نیز مورد تأیید قرار گرفته و هر کس که با این امر مخالف باشد، از من محسوب نمی‌شود.

در واقع این حدیث در صدد منحصر کردن این سنت نسبت به پیامبر(ص) نیست، بلکه بیان‌گر اثبات آن به عنوان شیوه زندگی دینی پیامبر اکرم(ص) می‌باشد.

سوالات درس «ازدواج، سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)»

۱. کدام احادیث بر این مطلب دلالت دارد که «ازدواج و تشکیل خانواده شیوه زندگی پیامبر اکرم(ص) بوده است؟

- پیامبر اکرم(ص): **النَّكَاحُ سُنَّتِي فَمَنْ رَغِبَ عَن سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي**
- امام علی(ع): **تَزَوَّجُوا، فَإِنَّ التَّزْوِيجَ سُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ (ص)**
- پیامبر اکرم(ص): **مَنْ كَانَ يُحِبُّ أَنْ يَتَّبِعَ سُنَّتِي، فَإِنَّ مِنْ سُنَّتِي التَّزْوِيجَ**

۲. با اینکه ازدواج یک سنت طبیعی و الهی است چرا پیامبر اکرم(ص) ازدواج را به سنت خودشان تعبیر می‌کنند؟

- تأثیر عمیق تشکیل خانواده در رشد فضایل
- تأثیر عمیق تشکیل خانواده در تربیت انسان
- تأثیر عمیق تشکیل خانواده در ساخت و ساز انسان سالم از لحاظ عاطفی و

روحی

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، عامل موثر در حفظ دین

رسول مکرم اسلام (ص) در روایاتی می‌فرمایند بوسیله ازدواج، نصف دین شخص حفظ می‌شود البته در برخی دیگر از روایات دو سوم دین نیز ذکر شده است. اما چگونه ممکن است با ازدواج نصف یا دو سوم دین شخص حفظ شود؟

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرمایند:

«ما من شاب تزوج في حداثة سنه الا عجز شيطانه: "يا ويله، يا ويله! عصم مني ثلثي دينه"، فليتق الله العبد في الثلث الباقي.» (بحار الأنوار، ج ۱۰۳ ص ۲۲۱ ح ۳۴).

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

هیچ جوانی نیست که در دوره جوانی خود ازدواج کند، مگر آن که شیطان او فریاد برآورد که: «وای بر او، وای بر او! دو سوم دینش را از (گزند) من حفظ کرد». بنابراین، انسان باید برای حفظ یک سوم دیگر، تقوای خدا در پیش گیرد.

سوال: منظور از احادیثی که می‌فرمایند «انسان با ازدواج نصف یا دو سوم دینش حفظ یا کامل می‌شود»، چیست؟

پاسخ: گزینه جنسی نیرومندترین و سرکش‌ترین غرایز انسان است که به تنهایی با دیگر غرایز برابری می‌کند، انحراف آن، نیمی از دین و ایمان را به خطر خواهد انداخت. (مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، انتشارات اسلامی، ج ۱۴، ص ۴۶۳).
رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در حدیثی فرمودند:

«ثَلَاثٌ أَخَافُهُنَّ عَلَيَّ أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي الصَّلَاةُ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ وَ مَصَلَاتُ الْفِتَنِ وَ شَهْوَةُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ» (کلینی، کافی، انتشارات آل البيت، ج ۲، ص ۷۹).

می‌ترسم سه چیز بعد از من امت مرا گمراه کند، و آنها عبارتند از گمراهی بعد از شناخت و فتنه‌های گمراه کننده و شهوت شکم و فرج.

یکی از چیزهایی که پیامبر اکرم آن را موجب گمراهی امت معرفی کردند شهوت فرج همان گزینه جنسی است.

خدا به منظور صیانت ذات و تأمین شئون مختلف زندگی بشر و حفظ حیات فردی و نوعی انسان، غرایز و تمایلاتی را در نهاد آدمیان به ودیعه گذاشت. وجود هر يك از آن غرایز و خواهش‌ها در جای خود ضروری می‌باشد.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

اگر غرایز به ویژه غریزه جنسی به خوبی تعدیل گردند و از سرکشی جلوگیری شود، اگر احساسات هر يك با اندازه‌گیری صحیح و در جای مناسب خود اعمال شود، موجب خوشبختی و کمال بشر و مایه سعادت فرد و اجتماع خواهد بود.

اما اگر غرایز و احساسات مهار نشود، اگر آزادانه و بدون قید و شرط اعمال گردد، اگر در مسیر سرکشی و هیجان‌های نابجا قرار گیرد، آدمی را به جنایات عظیمی وا می‌دارد و انسان را از هر حیوانی پست‌تر خواهد ساخت.

اگر جلوی آتش شهوت جنسی گرفته نشود، نسل‌ها و خانواده‌ها و ارزش‌های انسانی از بین می‌رود. جامعه ناامن می‌شود. ناموس انسان در خطر قرار می‌گیرد. در نتیجه دین انسان از بین می‌رود.

بر همین اساس حضرت رسول خدا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) فرمودند:

«مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِي النِّصْفِ الْبَاقِي» هر کسی ازدواج کند، نصف دینش را از خطر سقوط حفظ می‌کند، نصف دیگرش را با تقوا و پرهیزگاری حفظ نماید. (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۵، حدیث ۱۱، ۱۲).

موقعی که احساسات و تمایلات غریزی به هیجان می‌آیند، موقعی که شهوت طغیان می‌کند و وجود بشر را طوفانی می‌کند، دیوانه‌وار آدمی را به کارهای ناروا وا می‌دارد و سرانجام مفسد بزرگ و احياناً غیر قابل جبرانی به بار می‌آورد. ازدواج شهوت جنسی را مهار می‌کند. با مهار آن انسان از خطر سقوط و تباهی نجات می‌یابد.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «ازدواج، عامل موثر در حفظ دین»

۱. چگونه ممکن است با ازدواج نصف یا دو سوم دین شخص حفظ شود؟

- با مهار شهوت جنسی
- با ایجاد سکون و آرامش
- با ایجاد حس مسئولیت

۲. رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در حدیثی فرمودند: «می‌ترسم سه

چیز بعد از من امت مرا گمراه کند» و آنها عبارتند از ...

- گمراهی بعد از شناخت
- فتنه‌های گمراه کننده
- شهوت شکم و فرج
- سبک شمردن نماز

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، عامل تضمین رزق و روزی انسان

یک عذر تقریباً عمومی و بهانه همگانی برای فرار از زیر بار ازدواج و تشکیل خانواده، مسئله فقر و نداشتن امکانات مالی است و از بزرگ‌ترین موانع روانی در برابر زناشویی بیم از تأمین نشدن مخارج عائله‌مندی می‌باشد.

قرآن و سنت اهل بیت علیهم السلام به پاسخ این معضل عمومی پرداخته‌اند و خداوند در قرآن می‌فرماید:

«وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِنَّ يَكُونُوا فُقَرَاءَ

يُغْنِيهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ»؛ (نور/۳۲) مردان و زنان بی‌همسر خود را همسر دهید،

همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را؛ اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود آنان را بی‌نیاز می‌سازد؛ خداوند گشایش‌دهنده و آگاه است!

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

نکته‌ها:

- فقر، نباید مانع اقدام در امر ازدواج شود. «إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ...»
- در صورت فقر، به ازدواج اقدام کنید و بر خدا توکل نمایید. «يُغْنِيهِمُ اللَّهُ»
- خداوند، تأمین زندگی عروس و داماد را وعده داده است و ازدواج، وسیله وسعت و برکت زندگی است. «يُغْنِيهِمُ اللَّهُ»

قدرت پروردگار جهان آن چنان وسیع است که پهنه عالم هستی را فرامی‌گیرد و علم او چنان گسترده است که از نیات همه کس، مخصوصاً آنها که با نیت حفظ عفت و پاکدامنی اقدام به ازدواج می‌کنند، آگاه است و همه را مشمول فضل و کرم خود قرار می‌دهد.

همچنین پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به بینوایان سفارش می‌کرد که ازدواج کنند و تشکیل خانواده دهند تا خداوند گشایشی در معاش آنها حاصل کند.

همچنان که روایت شده: جوانی از انصار نزد پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله آمد) و از فقر و نیازمندی خود به آن حضرت شکایت کرد. پیامبر به او فرمود: ازدواج کن!

پس از خارج شدن جوان از محضر پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، مردی از انصار، خود را به آن جوان رساند و گفت: مرا دختری است زیباروی. سپس آن دختر را به همسری او در آورد. خداوند نیز به سبب این عمل، در رزق و روزی او توسعه داد و آن جوان به نزد رسول الله (صلی الله علیه و آله) آمد و از حال خود خبر داد و پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ عَلَيكُمْ بِالْبَاهِ؛ ای گروه جوانان! بر شما باد به ازدواج کردن!» (حکمت نامه پیامبر اعظم (ص) ج ۱۳ ص ۲۰۴).

و باز از ایشان است: «الْتَمِسُوا الرِّزْقَ بِالنِّكَاحِ؛ رزق را در ازدواج جستجو کنید!» (مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۷۳).

و نیز می‌فرمایند: «اتَّخِذُوا الْأَهْلَ فَإِنَّهُ أَرْزَقُ لَكُمْ؛ تشکیل خانواده دهید! پس همانا خانواده برای شما رزق‌رسان‌تر است.» (بحارالانوار)

امام صادق (علیه السلام) در باب رزق آور بودن ازدواج می‌فرمایند:

«الرِّزْقُ مَعَ النِّسَاءِ وَ الْعِيَالِ؛ رزق و روزی با همسر و فرزندان می‌باشد.» (کافی، ج ۵، ص ۳۳۰)

دو نکته پایانی:

علی‌القاعده کسی که می‌خواهد ازدواج کند و خانواده تشکیل بدهد بایستی برای رسیدن به این هدف، برنامه‌ریزی و درایت لازم را داشته باشد؛ یعنی توکل کردن بر خداوند به معنای دست روی دست گذاشتن و انتظار معجزه داشتن نیست، بلکه باید تلاش و کوشش کرد و در کنار آن توکل هم داشت. این کاملاً منطقی و معقول است.

این که گفته می‌شود واقعیت جامعه این است که کسی که ازدواج می‌کند، وضع مالی‌اش بدتر می‌شود؛ باید گفت این آمار دقیق و درستی نیست زیرا بسیار بیشتر از آن، افرادی هستند که با ازدواج، وسعت رزق و روزی پیدا کرده و از نظر مالی رشد کرده‌اند؛ این واقعیت جامعه است.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

البته موارد اندکی هم هست که زندگی مشترک به مشکلات مالی خورده، ولی باید آسیب‌شناسی و عیب‌یابی شود زیرا هر مشکل مالی که در آن زندگی ایجاد می‌شود که به خاطر توکل کردن نیست، بلکه چه بسا به خاطر سوء مدیریت خود افراد یا... است، لذا ایراد را باید در جای دیگر جستجو کرد.

چند نکته دیگر:

خداوند متعال در قرآن کریم قول داده است که با امدادهای غیبی خود، اوضاع مالی ازدواج کنندگان را سروسامان ببخشد.

روایات متعددی از حضرات اهل بیت (علیهم‌السلام) در تأیید امدادهای الهی در ازدواج وارد شده است تا جایی که ترس از فقر در ازدواج را بدگمانی به خداوند متعال تلقی کرده‌اند. عوامل معنوی و مادی دیگری در ازدواج می‌تواند موجب گسترش رزق در ازدواج شود مانند تقوا، احساس مسئولیت، سعی و تلاش بیشتر.

همان گونه که عوامل معنوی مانند امدادهای الهی و تقوا می‌توانند موجب ازدیاد رزق شوند، عوامل معنوی دیگری چون قطع رحم نیز می‌توانند موجب فقر شوند.

رازق بودن خداوند متعال به معنای تنبلی و دست از کار کشیدن نیست.

آمار موفقیت و رشد مالی در کسانی که ازدواج کرده‌اند، بسیار بیشتر است از مواردی که بعد از ازدواج به مشکل مالی خورده‌اند.

مشکل مالی در زندگی مشترک، به خاطر توکل نیست، بلکه علت را باید جای دیگر جستجو کرد، از جمله سوء مدیریت خود فرد.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «ازدواج، عامل تضمین رزق و روزی انسان»

«وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» (نور/۳۲)

۱. کدام فراز از آیه فوق ناظر بر این مطلب است که «فقر، نباید مانع اقدام در امر ازدواج شود.»؟

- وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ
- وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ
- إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

۲. از فرمایشات معصومین (علیهم السلام) در خصوص توصیه به ازدواج و تضمین رزق و روزی.

- «الْتَمِسُوا الرِّزْقَ بِالنِّكَاحِ»
- «اتَّخِذُوا الْأَهْلَ فَإِنَّهُ أَرْزُقُ لَكُمْ»
- «الرِّزْقُ مَعَ النِّسَاءِ وَ الْعِيَالِ»
- «لَا تَنْكِحُوا الْقَرَابَةَ الْقَرِيبَةَ فَإِنَّ الْوَلَدَ يُخْلَقُ ضَاوِيَا»

۳. گزینه‌های صحیح را انتخاب نمایید.

- خداوند متعال اوضاع مالی ازدواج کنندگان را سروسامان می‌بخشد
- ترس از فقر در ازدواج بدگمانی به خداوند متعال است
- عوامل مادی و معنوی دیگری غیر از ازدواج در گسترش یا کاهش رزق مؤثر هستند

- رازق بودن خداوند متعال به معنای تنبلی و دست از کار کشیدن نیست

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، مایه حفظ عفت و پاکدامنی

عفت و پاکدامنی گوهری گرانبهاست که پروردگار به انسان ارزانی داشته است. برخی آیات قرآن و روایات به گونه‌های مختلف به حفظ و حراست از عفت و پاکدامنی در زنان و مردان مؤمن تأکید دارند.

قرآن کریم وقتی می‌خواهد مؤمنین را تعریف می‌کند، می‌فرماید: مؤمنین کسانی هستند که: **«الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ»**؛ (مؤمنون / ۵) مؤمنان نگه‌دارنده دامنشان از شهوت‌های حرام‌اند.

امام زین العابدین (علیه السلام) نیز در رساله حقوق در خصوص حق «دامن» می‌فرماید:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«وَأَمَّا حَقُّ فَرْجِكَ فَحِفْظُهُ مِمَّا لَا يَحِلُّ لَكَ» (تحف العقول، ص ۲۵۸). حق دامن این است که دامنت آلوده به گناه نشود.

اما چگونه؟ به راستی، انسان با وجود موانع و مشکلات فراوانی که هواهای نفسانی و شیطان بر سر راهش نهاده‌اند، چگونه باید این مسیر پرخطر را به سلامت طی کند؟ رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) درباره اثر پربرکت حفظ عفت و پاکدامنی و چگونگی عملی ساختن آن چنین می‌فرمایند:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ طَاهِرًا مُطَهَّرًا فَلْيَلْقَهُ بِزَوْجَةٍ؛ هر که دوست دارد که پاک و پاکیزه خدا را دیدار کند، با داشتن همسر به دیدارش رود. (کافی، ج ۶، ص ۲۱۶).
حضرت در بیانی دیگر، ازدواج را موجب پاکدامنی و عفاف می‌دانند:

ای گروه جوانان، هر کدام از شما که می‌توانید، ازدواج کنید؛ زیرا ازدواج در عفت چشم و پاکدامنی مؤثرتر است. (مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۷).

لذا یکی از مهم‌ترین توصیه‌های دینی برای حفظ عفت و دامن در کنار توصیه به حفظ نگاه، یاد آخرت، کم خوری و ...، توصیه به ازدواج است:

«وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى» و فرموده اگر فقیر هستید نگران نباشید، خدا قول داده که شما را بی‌نیاز کند: «إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ». (نور/ ۳۲)

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «ازدواج، مایه حفظ عفت و پاکدامنی»

۱. مطابق آیه ۵ سوره مبارکه مؤمنون از علائم و نشانه‌های مؤمنان .... است.

- دستگیری از مستمندان
- نگه داشتن دامن از شهوت‌های حرام
- رعایت اوقات نماز

۲. این حدیث از کیست؟ «حق دامن این است که دامنت آلوده به گناه نشود.»

- امام علی(ع)
- امام رضا(ع)
- امام سجاد(ع)

۳. از توصیه‌های رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) برای اینکه خدا را پاک و پاکیزه دیدار نماییم:

- با داشتن همسر به دیدارش برویم
- مراقبت حق الناس باشد
- امر به معروف و نهی از منکر نماید

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، باعث حفظ آبرو - تشبیه همسر به لباس

از دیدگاه قرآن زن و مرد لباس یکدیگرند؛ یعنی پوششی هستند که یکدیگر را از بدی‌ها و زشتی‌ها حفظ کرده و باعث حفظ شرف و حیثیت و دین یکدیگر در جامعه خواهند بود. آنجا که می‌فرماید:

«... هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ هُنَّ...»؛ (بقره/۱۸۷) «... آنها لباس شما هستند؛ و شما

لباس آنها (هر دو زینت هم و سبب حفظ یکدیگرید).»

لباس از یک سو انسان را از سرما و گرما و خطر برخورد اشیاء به بدن حفظ می‌کند، و از سوی دیگر عیوب او را می‌پوشاند، و از سوی سوم زینتی است برای تن آدمی، این تشبیه که در آیه فوق آمده اشاره به همه این نکات است. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۵، ج ۱: ۶۵۰)

دو همسر یکدیگر را از انحرافات حفظ می‌کنند، عیوب هم را می‌پوشانند، وسیله راحت و آرامش یکدیگرند و هر یک زینت دیگری محسوب می‌شود. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۵، ج ۱:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

از نظر قرآن نه تنها زن و مرد آرام بخش، بلکه زینت یکدیگر نیز می‌باشند؛ یکی از معانی لباس در این آیه شریفه «زینت» است.

در تشبیه همسر به لباس، نکات و لطایف بسیاری نهفته است:

- ❖ لباس باید در طرح و رنگ و جنس مناسب انسان باشد، همسر نیز باید کفو انسان و متناسب با فکر و فرهنگ و شخصیت انسان باشد.
- ❖ لباس مایه زینت و آرامش است، همسر و فرزند نیز مایه زینت و آرامش خانواده‌اند.
- ❖ لباس عیوب انسان را می‌پوشاند، هر یک از زن و مرد نیز باید عیوب و نارسایی‌های یکدیگر را بپوشانند.
- ❖ لباس انسان را از سرما و گرما حفظ می‌کند، وجود همسر نیز کانون خانواده را گرم و زندگی را از سردی می‌رهاند.
- ❖ دوری از لباس، مایه رسوایی است، دوری از ازدواج و همسر نیز سبب انحراف و رسوایی انسان می‌گردد.
- ❖ در هوای سرد لباس ضخیم و در هوای گرم لباس نازک استفاده می‌شود، هر یک از دو همسر نیز باید اخلاق و رفتار خود را متناسب با نیاز روحی طرف مقابل تنظیم کند؛ اگر مرد عصبانی است، زن با لطافت با او برخورد کند و اگر زن خسته است، مرد با او مدارا کند.
- ❖ انسان باید لباس خود را از آلودگی حفظ کند، هر یک از دو همسر نیز باید دیگری را از آلوده شدن به گناه حفظ نماید.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «ازدواج، باعث حفظ آبرو - تشبیه همسر به لباس»

۱. درخصوص این نکته که زن و مرد «هر دو زینت هم و سبب حفظ یکدیگرید» قرآن

از چه تشبیهی استفاده کرده است؟

- زن و مرد رفیق یکدیگرند
- زن و مرد لباس یکدیگرند
- زن و مرد مکمل یکدیگرند

۲. در تشبیه همسر به لباس، نکات و لطایف بسیاری نهفته است. از جمله ...

- لباس مایه زینت است و همسر نیز مایه زینت است
- لباس عیوب انسان را می پوشاند، زن و مرد نیز باید عیوب یکدیگر را بپوشانند
- دوری از لباس، مایه رسوایی است، دوری از ازدواج و همسر نیز سبب انحراف انسان می گردد.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

ازدواج، عامل حفظ نسل

همه موجودات بر اساس غریزه طبیعی خود به توالد و تناسل مشغولند؛ در این میان انسان علاوه بر فطری بودن مسئله، به نیروی عقل و تفکر نیز ممتاز گشته است، پس به بقای نوع خود توجه ویژه دارد.

ازدواج، به عنوان عاملی مهم و حیاتی برای بقای نوع انسان و پراکنده شدن در زمین مورد توجه قرآن قرار دارد:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

رَقِيبًا»؛ (نساء/۱) ای مردم، از پروردگارتان که شما را از «نفس واحدی» آفرید و جفتش را [نیز] از او آفرید، و از آن دو، مردان و زنان بسیاری پراکنده کرد، پروا دارید؛ و از خدایی که به [نام] او از همدیگر درخواست می‌کنید پروا نمایید؛ و زنهار از خویشاوندان مَبْرُید، که خدا همواره بر شما نگهبان است.

از فراز «وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً» معلوم می‌شود ازدواج، به عنوان عاملی مهم و حیاتی برای بقای نوع انسان است.

و یا در آیه ۷۲ سوره مبارکه نحل می‌فرماید: «... وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً...» و از همسرانتان برای شما فرزندان و نوه‌هایی به وجود آورد.

و در پایان این آیه خداوند می‌فرماید: «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَلَيْسَ بِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ» که معلوم می‌شود ترك ازدواج و جلوگیری از فرزند و تحریم حلال‌های الهی، باطل‌گرایی و کفران نعمت است.

مقصود از نعمت همان است که همسرانی از جنس خود بشر برای ایشان درست کرد، و فرزندان و نوه‌هایی از همسران پدید آورد.

در منابع روایی و فقهی شیعه و اهل سنت گهگاه به ارتباط ازدواج و حفظ نسل اشاره شده و آن را از فضائل ازدواج نامیده‌اند.

چنان که رسول گرامی اسلام در حدیثی زیبا می‌فرمایند:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«تَزَوَّجُوا فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمْ الْأُمَّمَ غَدَاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (حرّعاملی، ۱۳۹۱ق، ج ۱۴) ازدواج کنید که من در روز قیامت به زیادی شما نزد دیگر امت‌ها برتری می‌جویم.

سوالات درس «ازدواج، عامل حفظ نسل»

۱. «أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ»؛ از این فراز آیه ۷۲ سوره مبارکه

نحل چه نکته‌ای استفاده می‌شود؟ (به توجه به ابتدای آیه)

- ترك ازدواج و جلوگیری از فرزند، باطل‌گرایی و کفران نعمت است.
- از همسرانتان برای شما فرزندان و نوه‌هایی به وجود آورد.
- ازدواج، به عنوان عاملی مهم و حیاتی برای بقای نوع انسان است.

۲. جای خالی را پر کنید.

رسول گرامی اسلام می‌فرمایند: ازدواج کنید که من در ..... به زیادی شما نزد دیگر امت‌ها برتری می‌جویم.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

راهبردهای تشویقی قرآن برای فرزندآوری

فرزندآوری در قرآن | فرزند، عامل حفظ نسل، نعمت و منت الهی بر مردم

فرزند آوری در آئینه آیات قرآن امری اصیل، فطری، مُسَلَّم و مطلوب است. آیات متعددی در قرآن فرزندان و فرزندآوری را با تعابیر و توصیفات زیبا ستوده‌اند. همچنین آیاتی بر تمنّی و دعای برخی از انبیای الهی برای فرزند داشتن دلالت می‌کنند؛ این دعا و طلب‌ها از محضر الهی و متعاقب آن اجابت آنها و تعابیری که خداوند متعال از این اجابت می‌فرماید، همگی دالّ بر اهمیت و برکت این موضوع در قاموس فرهنگ قرآنی است.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

قرآن در بخشی از آیات نیز سقط جنین و فرزند کشی از ترس فقر را مذمت و آن را گناه کبیره می‌شمارد.

فرزندآوری در قرآن

خداوند برای یادآوری نعمت‌های پروردگار و تحریک حس شکرگزاری قوم شعیب می‌فرماید:

«...وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَّرَكُمُ...» (اعراف/۸۶) و به خاطر بیاورید زمانی را که اندک بودید، و او شما را فزونی داد.

همانطور که می‌بینیم، قرآن فزونی جمعیت آنان را به یادشان می‌آورد و به عنوان منتهی الهی آنان را به شکر و سپاس فرامی‌خواند.

و نیز فرزند را موهبتی الهی می‌داند، آنجا که می‌فرماید:

«لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يُهَبِّبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَّا ثَوَابُهُ لِمَنْ يَشَاءُ اللَّهُ كُورٌ»؛

(شوری / ۴۹) مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین از آن خداست؛ هرچه را بخواهد می‌آفریند؛ به هر کس اراده کند دختر می‌بخشد و به هر کس بخواهد پسر.

تعبیر به «یهب» دلیل روشنی است که دختران و پسران هدیه‌ای الهی هستند.

حتی پیامبران الهی همچون زکریا (ع) و ابراهیم (ع)، درپاره‌ای موارد از خداوند درخواست فرزند می‌کردند و براین موهبت شکر خدا را به جای می‌آوردند.

درباره حضرت زکریا(ع) در آیه ۳۸ سوره مبارکه آل عمران می‌فرماید:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ»؛ آنجا [بود که] زکریا پروردگارش را خواند [و] گفت: «پروردگارا، از جانب خود، فرزندی پاک و پسندیده به من عطا کن، که تو شنونده دعایی.»

مادر مریم با همسر زکریا خواهر بودند و هر دو عقیم و نازا. مادر مریم با دیدن صحنه‌ی غذا دادن پرنده به جوجه‌هایش منقلب شد و به درگاه خدا دعا کرد، خداوند نیز به او مریم را عطا کرد. در اینجا هم وقتی حضرت زکریا مقام و مرتبه‌ی مریم را دید، از خداوند طلب فرزند کرد.

نکته: درخواست فرزند و نسل پاک، سنت و روش انبیاست. «هَبْ لِي ... ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً»

همچنین ابراهیم به خاطر فرزندان شدن به حمد کامل حق برخاست، که فرزندان شدن به راستی اقتضای حمد می‌کند، حمدی که با زبان و قلب و اعضاء و جوارح تحقق پیدا کند.

قرآن در آیه ۳۹ سوره مبارکه ابراهیم از زبان این پیامبر بزرگ الهی می‌فرماید:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ»؛ سپاس خدای را که با وجود سالخوردگی، اسماعیل و اسحاق را به من بخشید. به راستی پروردگار من شنونده دعاست.

نکته‌ها:

- ❖ اسماعیل و اسحاق، از نعمت‌های ویژه‌ی خداوند هستند، زیرا با دعای پیامبر خدا ابراهیم(ع) به وجود آمدند.
- ❖ فرزند، هدیه الهی است. «وَهَبَ لِي»

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «فرزندآوری در قرآن | فرزند، عامل حفظ نسل، نعمت و منت الهی بر مردم»

۱. بر اساس آیه ۸۶ سوره مبارکه اعراف خداوند برای یادآوری نعمت‌های پروردگار و تحریک حس شکرگزاری در قوم شعیب چه مطلبی را متذکر می‌گردد؟

- اینکه کافر بودند و مؤمن شدند
- اینکه فقیر بودند و غنی شدند
- اینکه جمعیتشان کم بود و فزونی یافتند

۲. بر اساس آیه ۴۹ سوره مبارکه شوری خداوند چه چیزی را به عنوان موهبتی الهی معرفی می‌فرماید؟

- فزونی در اموال
- فرزند دختر و پسر
- خلقت آسمانها و زمین

۳. تعبیر به «یهب» در آیه ۴۹ سوره مبارکه شوری دلیل برچه مطلبی است؟

- دختران و پسران هدیه‌ای الهی هستند
- خلقت آسمانها و زمین از آن خداست
- فزونی در اموال از جانب خداوند است

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

فرزند، آرزوی پیامبران و بشارتی الهی

دعای حضرت زکریا (علیه السلام) برای فرزنددار شدن

آنگاه که مریم (س) به خدمتکاری بیت المقدس سپرده شد، حضرت زکریا سرپرستی او را تقبل کرد.

هرچه بر سنّ مریم افزوده می‌شد، آثار عظمت و جلال در وی نمایان‌تر می‌شد، تا آنجا که قرآن در باره او می‌فرماید:

«كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا»؛ هر زمان زکریا وارد محراب

می‌شد، غذای جالب و خاصی نزد او می‌یافت.

زکریا با مشاهده آن غذاها با تعجب پرسید:

«قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا»؛ این غذا را از کجا آوردی؟

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

مریم گفت:

«قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ»؛ (آل عمران / ۳۷) این از طرف خداست و او هر که را بخواهد، روزی بیحساب می‌دهد.

در ادامه خداوند می‌فرماید:

«هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ»؛ (آل عمران / ۳۸) در آنجا بود که زکریا، (با مشاهده آن همه شایستگی در مریم) پروردگار خویش را خواند و عرض کرد: «خداوندا! از طرف خود، فرزند پاکیزه‌ای (نیز) به من عطا فرما، که تو دعا را می‌شنوی!»

آنگاه خداوند دعای او را این گونه اجابت می‌کند:

«فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ»؛ (آل عمران / ۳۹) و هنگامی که او در محراب ایستاده، مشغول نیایش بود، فرشتگان او را صدا زدند که: خدا تو را به «یحیی» بشارت می‌دهد؛ (کسی) که کلمه خدا [مسیح] را تصدیق می‌کند؛ و رهبر خواهد بود؛ و از هوس‌های سرکش برکنار و پیامبری از صالحان است.»

این آیات گوشه‌ای از زندگی پیامبر الهی، زکریا را در ارتباط با داستان حضرت مریم بیان می‌کند.

همسر زکریا و مادر مریم خواهر یکدیگر بودند و اتفاقاً هر دو در آغاز نازا و عقیم بودند.

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

هنگامی که مادر مریم از لطف پروردگار، صاحب فرزند شایسته‌ای چون مریم شد و زکریا اخلاص و سایر ویژگی‌های شگفت‌آور او را دید، آرزو کرد که او هم صاحب فرزندى پاک و با تقوا همچون مریم شود.

فرزندى که چهره‌اش آیت و عظمت خداوند گردد و با اینکه سالیان درازى از عمر او و همسرش گذشته بود و از نظر معیارهای طبیعى بسیار بعید به نظر می‌رسید که صاحب فرزندى شود ولی ایمان به قدرت پروردگار و مشاهده نعمت‌هایی که شامل حال مریم شده بود قلب او را لبریز از امید ساخت که شاید در فصل پیری، میوه فرزند بر شاخسار وجودش آشکار شود؛ به همین دلیل هنگامی که مشغول نیایش بود از خداوند طلب «ذریة طیبة»؛ (فرزند پاکیزه) نمود.

از آیات بالا به دست می‌آید که: اولاً فرزند داشتن به اندازه‌ای مهم است که حضرت زکریا (علیه السلام) با وجود بالا رفتن سن خود و همسرشان و ناامیدی از اسباب طبیعى و ظاهری برای بچه دار شدن، برای دستیابی به این گوهر زندگی، دست به دعا برداشتند و فرزند داشتن را از خداوند طلب کردند.

ثانیاً به دنیا آمدن یحیی، به عنوان اجابت چنین خواسته‌ای از سوی خداوند، آن قدر اتفاق مبارکی است که از آن تعبیر به «بشارت» می‌شود. «أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى»

دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای فرزنددار شدن

و نیز حضرت ابراهیم (ع)، بعد از ادای رسالت خویش در بابل از آنجا هجرت کرد؛ و نخستین تقاضایش از پروردگار این بود که فرزند صالحی به او عطا فرماید، زیرا تا آن روز صاحب فرزندى نشده بود.

نخستین آیه مورد بحث سخن از اجابت این دعای ابراهیم به میان آورده، می‌گوید:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«فَبَشِّرْ نَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ؛ (صافات / ۱۰۱) ما او را به نوجوانی حلیم و بردبار و پر استقامت

بشارت دادیم.»

بله، آن نوجوان مورد بشارت خداوند، اسماعیل(ع) بود. سرانجام فرزند موعود ابراهیم(ع) طبق بشارت الهی متولد شد، و قلب پدر را که در انتظار فرزند صالح سالها چشم به راه بود روشن ساخت.

و باز در سنین پیری، بار دیگر لطف و فضل الهی با بشارت فرزند دیگری شامل حال ابراهیم(ع) و همسرش «ساره» که هیچ امیدی به فرزند دار شدن نداشت گردید.

«وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلَنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى...؛ (هود / ۷۱) فرستاده‌های ما نزد ابراهیم آمدند

در حالی که حامل بشارتی بودند.»

آری، آنان حامل بشارت فرزند پاک و شایسته به نام «اسحاق» بودند.

«وَأَمْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشِّرْ نَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ؛ در این هنگام

همسر ابراهیم (ساره) که در آنجا ایستاده بود خندید. به او بشارت دادیم که اسحاق از او متولد خواهد شد و پس از اسحاق، یعقوب از اسحاق متولد می‌گردد.» (هود / ۷۱)

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «فرزند، آرزوی پیامبران و بشارتی الهی»

۱. از پیامبران الهی که در سنین پیری صاحب فرزند شدند....

- حضرت ابراهیم (علیه السلام)
- حضرت زکریا (علیه السلام)
- حضرت یوسف (علیه السلام)

۲. از آیات مربوط به دعای حضرت زکریا (علیه السلام) برای فرزنددار شدن در سن

پیری چه نکته‌ای استفاده می‌شود؟

- مهم بودن مسئله فرزند داشتن
- مهم بودن مسئله دعا
- ایمان به حکمت خداوند

۳. جای خالی را تکمیل نمایید.

به دنیا آمدن یحیی، به عنوان اجابت خواسته حضرت زکریا (علیه السلام) از سوی خداوند، آن قدر اتفاق مبارکی است که از آن تعبیر به «.....» می‌شود. «أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى»

۴. پیامبری که خداوند در سنین پیری دو پسر به او عنایت کرد....

- حضرت ابراهیم (علیه السلام)
- حضرت زکریا (علیه السلام)
- حضرت یوسف (علیه السلام)

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

فرزند، یار و مددکار انسان

خداوند در بیان الطاف الهی به قوم بنی‌اسرائیل در آیه ۶ سوره مبارکه اسراء می‌فرماید:

«... وَأَمَدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا؛ ... و شما را به وسیله اموال و

ثروت سرشار و فرزندان و نفرات بسیار تقویت نمودیم؛ آنچنانکه نفرات شما بر نفرات دشمن فزونی گرفت.»

نکته:

❖ سرمایه و نیروی انسانی، از جمله فرزندان وسیله قدرت و حکومت است. «أَمَدَدْنَاكُمْ

بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ»

همچنین در آیه ۱۲ سوره مبارکه نوح می‌فرماید:

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

«وَيُمَدِّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا؛ و شما را با اموال

و فرزندان فراوان کمک کند و باغ‌های سرسبز و نه‌رهای جاری در اختیارتان قرار دهد.»

معنی امداد و مدد

کلمه «امداد» به معنای رساندن مدد به دنبال مدد دیگر است، و مدد به معنای هر چیزی است که آدمی را در رسیدن به حاجتش کمک کند، و اموال و فرزندان نزدیک‌ترین کمک‌های ابتدایی برای رسیدن جامعه انسانی به هدف‌های خویش است. (طباطبایی

، ۱۴۱۷ق، ج ۲۰ : ۳۰)

و در آیه ۱۳۳ سوره مبارکه شعراء می‌فرماید:

«أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ؛ شما را به چهارپایان و نیز پسران (لایق و برومند) امداد فرموده؛»

این تعبیر در آیات مختلف قرآن تکرار شده است که به هنگام برشمردن نعمت‌های مادی نخست به «اموال» اشاره می‌کند، بعد به «نیروی انسانی» که حافظ و نگاهبان و پرورش دهنده اموال است، و این یک ترتیب طبیعی به نظر می‌رسد، نه اینکه اموال از اهمیت بیشتری برخوردار باشد. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۵، ج ۱۵: ۲۹۶)

تفسیر نمونه ذیل آیه ۴۶ کهف «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا...» در این خصوص می‌نویسد:

در حقیقت در این آیه انگشت روی دو قسمت از مهم‌ترین سرمایه‌های زندگی دنیا گذارده شده است که بقیه به آن وابسته است، «نیروی اقتصادی» و «نیروی انسانی» چرا که برای رسیدن به هر مقصودی از مقاصد مادی حتماً این دو نیرو لازم است، و به همین دلیل

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

آنها که بر تخت قدرت می‌نشینند، سعی در جمع آوری این دو نیرو می‌کنند، مخصوصاً در زمانهای گذشته هر کس فرزندان بیشتری داشت خود را نیرومندتر احساس می‌کرد، چرا که آنها یکی از دو رکن اصلی قدرت او را تشکیل می‌دادند. (مکارم شیرازی ، ۱۳۷۵ ، ج ۱۲: ۴۴۵)

امام سجاد (ع) در روایتی گهربار می‌فرماید: «مِنْ سَعَادَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ» (الكافي : ج ۶ ص ۲ ح ۲)

یعنی از سعادت مرد این است که فرزندانی داشته باشد که کمک‌کار او باشند.

امداد معنوی توسط فرزندان

اسحاق بن عمار از امام ششم (علیه السلام) روایت می‌کند : شخصی گفت در داشتن فرزند بی رغبت بودم ، تا توفیق وقوف در عرفات نصیبم شد، در کنارم نوجوانی را دیدم دعا می‌کرد و اشک می‌ریخت و می‌گفت:

يَا رَبِّ وَالِدَيَّ وَالِدَيَّ فَرَعَّبَنِي فِي الْوَلَدِ حِينَ سَمِعْتُ ذَلِكَ. (وسائل، ج ۲۱، ص ۳۵۵).

خداوندا پدر و مادرم ، پدر و مادرم ، با شنیدن دعای او نسبت به پدر و مادرش شوق پیدا کردن فرزند در من پدید آمد .

پدران و مادران از دنیا رفته ، از عبادت و مناجات ، و کارخیر فرزندان‌شان در صورتی که اهل ایمان بودند بهره کامل می‌برند .

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

سوالات درس «فرزند، یار و مددکار انسان»

۱. از الطاف الهی به قوم بنی‌اسرائیل که در آیه ۶ سوره مبارکه اسراء مطرح شده است...

- تقویت آنها بوسیله فرزندان و نفرات بسیار
- ارسال پیامبر برای هدایت آنان
- تقویت آنها بوسیله اموال و ثروت سرشار

۲. از فراز «أَمَدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَ بَنِينَ» در آیه ۶ سوره مبارکه اسراء چه نکته‌ای استفاده میشود؟

- فرزندان وسیله قدرت هستند
- اموال وسیله قدرت هستند
- اموال و اولاد مایه آزمایش الهی هستند

۳. بر اساس حدیث «مِنْ سَعَادَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ» از جمله سعادت هر شخص ....

- داشتن فرزندان است که کمک‌کار او باشند
- داشتن اموال زیاد است
- داشتن قدرت جسمی زیاد

ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت

شرکت در دوره و دریافت گواهی‌نامه

شما می‌توانید جهت شرکت در دوره آموزشی «فضیلت ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت» و دریافت گواهی‌نامه به سایت مدرسه قرآنی مناهل به آدرس manahel.ir مراجعه و بعد از ایجاد حساب کاربری نسبت به شرکت در این دوره، اقدام نمایید. بعد از اتمام دوره گواهی‌نامه الکترونیک برای شما صادر خواهد شد.

برگزاری مسابقه برای جامعه مخاطب شما

همچنین برای برگزاری مسابقه با محوریت این دوره آموزشی برای جامعه مخاطب خود می‌توانید نسبت به تبلیغ و اطلاع‌رسانی به آنها اقدام نموده و افراد بعد از شرکت در دوره گواهی‌نامه دریافتی خود را برای شما ارسال نمایند.

مدرسه علوم و معارف قرآنی مناهل

LEARN QURAN

گواهی شرکت در دوره آموزشی
«فضیلت ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت»

ایران جوان بمان

گواهی می‌شود سرکارخانم/ جناب آقای: رهبر بختیاری

در دوره آموزشی «فضیلت ازدواج و فرزندآوری در قرآن و سنت» به مدت ۲ ساعت و به صورت مجازی از طریق سایت «مدرسه قرآنی مناهل» شرکت نموده و در آزمون آن که در تاریخ «۱۲ دی ۱۴۰۱» برگزار گردیده امتیاز «۱۰۰» را کسب نموده است. این گواهی با شناسه «132E0DD70-12D747AE1-31» از طریق سایت www.manahel.ir قابل احراز اصالت می‌باشد. رهبر بختیاری

مدیر مدرسه قرآنی مناهل